

a diákközösség integer tagja.” A szisztéma lehetett központi, mivel azonban a kollégiumok autonóm közösségekként működtek, minden azon múlt, kik alkották és kik vezették azt a közösséget. Erről a félévről –januártól júniusig – a legjobbakat gondolom.

Karácsony Sándorról, már a debreceni egyetemen

A debreceni egyetem 12-es tanterme. A legnagyobb a bölcsészkaron. Zsúfolásig tele. A szokásos zsongás. Kinyitják az ajtót, bedöcög Karácsony Sándor. Nagyon el van hívva. Mondják, beteg. Két kezében mankó. A katedrára famulusai segítik. Szuszog. Belekapaszkodik az asztalba, aztán megszólal, s nem lehet rá nem figyelni. Amit mond, izgalmas, olykor provokáló, s ahogy mondja, lebilincselő. Megérzi, ha lankad a figyelem, és máris egy anekdota, egy személyes történet, egy vallomásos közlés. Karácsony Sándor hiteles, ahogy ma mondják, mondanák, karizmatikus. Azonosul mondandójával. Mikszáthosan bölcs, s mégis úgy tetszik: mint egy misszionárius, ki képes arra, hogy megszólítson; egy kiválasztott, hogy örömhírt közöljön. Mintha biztatna: rendezd gondolataidat, tűnődj el, mi a dolgod a világban. Vagy azt hallod, valld be magadnak, hogy nem úgy élsz, ahogy rendeltetett.

De hát hogy rendeltetett?

Aztán egy kollokvium. Talán az utolsó. Hatan-nyolcan a mester körül. A szobájában. Mosoly a harcsabajusz alatt. Megszólal. – Kérdezzetek!

Én is kérdezek. S ő válaszol, szívesen, örvendezve s magyarázva.

Jeles, olvasom az indexben. S mellette az aláírása.

Most is kérdeznék. Nincs kitől.

Lendvai L. Ferenc ezt írja: „Karácsony Sándortól a kollégiumi autonómia, nevelő és nevelt demokratikus viszonyának mibenléte volt megtanulható.” És sejtetni is engedi, hogy a népi kollégium meghatározó személyiségei, Kardos Lászlóék, ezt nemcsak megtanulták, de a gyakorlatba is átültették. Hogy aztán az én pedagógiai munkásságomba, gimnáziumi tanárkodásomban, irodalmi színpadvezetői munkámban honnan került be, közvetlenül Karácsony Sándortól vagy áttétellel a népi kollégiumi emlékeimből, nem tudnám megmondani, de hogy pedagógusi pályafutásom minden korszakában és mozzanatában ez a hatás eleven volt, ez bizonyosnak mondható.

Jómagam mikor tanár lettem, emlékeztem Karácsony Sándor tanítására, meg arra a félévre, egy évre, amit a népi kollégiumban töltöttem, s megpróbáltam az ordas időkben is úgy tanítani, hogy az osztályban, amikor valamelyest ajtón kívülre szorul a nagyvilág, jusson érvényre a mellérendelő jogviszony – amit Karácsony Sándor nem egyszer megfogalmazott a pedagógiájában, s pedagógiai regényeiben a tanítás hogyanjával kapcsolatosan, hogy tudniillik az irányításban az alulról való építkezésnek illetve a mellérendelésnek kell érvényesülni, miként a presbiteri rendszernek az egyházban –, szeretettel spékelve. Úgy igyekeztem tanítani, hogy érvényre jusson a Karácsony Sándor-i nevelési elv s az ezen nyugvó népi kollégiumi gyakorlat a nevelés demokratizmusáról, amit a professzor így fogalmazott meg: „A nevelés akkor lesz demokratikus, ha minden rendű és rangú növendéknek szabad lesz az, ami eddig muszáj volt neki. Ez a boldog állapot pedig nem állhat be hamarabb, csak akkor, ha a növendéket teljes értékű embernek tartjuk, ennek megfelelően kezeljük. Nem velünk egyenrangú fél a gyerek, de velünk egyenjogú fél. Nem tökéletlen és fejletlen felnőtt, hanem fejlett, tehát tökéletes kisgyerek, növegyerek, serdülő és adolescens. Teljes joga és tökéletes autonómiája van a kisgyerek, növegyerek, serdülő és adolescens életre. Egyetlen felnőttnek sincs joga diktatórikusan ráoktrojálni a maga felnőtt életét.”

Rézakó

politikamentes tanítási dráma a helyi közéletéről

Zalavári András

Csoport: átlagos 10-11. osztály, minimális drámabeli jártassággal

Fókusz: Mit tehetünk, ha a jó szándékú segíteni akarásunkat semmibe véve kibabrálnak velünk?

Keret: a tanulók a Gyűrű városában működő, Rézakó nevű egyesület tagjai

Kellékek: sokszorosított újságcikk részlet, kitzűző, papír és írószer, fénymásolt pályázati kiírás, ugyancsak másolva a pályázati eredmények részlete; SMS-ek

1. Egyeztetés

Mit tudunk a részképesség-zavarokról?

(Kb.: **diszlexia**, **diszgráfia**, **diszkalkulia**. ...**Díszpintység**?)

2. Kis csoportos jelenetek

A létszámtól függően 3-4 csoportot alakítunk. Olyan – nem iskolai! – helyzetről kérünk rövid jelenetet, amelyben komoly kellemetlenséget okoz valamilyen részképesség-zavar.

Ha egy-egy csoport bemutatója során ettől pontosabb vagy mélyebb megértés remélhető, kimerevítve visszakérhetjük a jelenet egyik képét és alkalmazhatjuk a **gondolatkövetés** konvenciót.

3. Újságcikk részlete:

Célszerű, ha a következő írományt sokszorosítjuk, és – miközben a tanár felolvassa – a tanulók kézbe is kapják. (Történetünk szerint a cikk egy országos napilapban jelent meg.)

A bevezetőben idézett statisztikai adatokból is kitűnik, milyen sok gyerek életét nehezítik meg a részképesség-zavarok. De az országban egyedül csak Gyűrű városában alakult olyan civil egyesület, amely a hátrányok csökkentését tűzte ki célul.

A helyiek által csak *Rézakó*ként emlegetett civil szerveződés a tevékenységi körét jelölő szavak első betűiről kapta közkeletű nevét: a **rész**képesség-**z**avarok **k**orrekciónjáról.

Az egyesületet egy jó szervezőképességű szülő hívta életre, és bár szakembereket (pl. tanítót, logopédust) is soraiban tudhat, önkéntes segítők többségükben mégis jó szándékú laikusok, köztük nem egy gyerek

4. Megbeszélés, egyeztetés

Milyen tapasztalataink vannak: mit tesz az iskola a részképesség-zavarokkal küzdők megsegítéséért? Mi gátolhatja az ilyen törekvések sikerességét? Mit tehetnek a laikusok? Mi lehet az a többlet, amit ők hozzá tudnak adni, és amivel az intézmények nem – vagy csak szűkösen – rendelkeznek?

Gyűrű természetesen képzeletbeli város. Legyen mondjuk az ország tőlünk viszonylag távol fekvő megyéjének második legnagyobb települése. Amúgy minden tekintetben átlagos magyar helység. Ha a játékosok ennél több adatot igényelnének, szinte bármilyen körülményben megállapodhatunk velünk, csak arra ügyeljünk, hogy kerüljük a konkrét politikai utalásokat, kivált a pártokhoz fűződőket. A játék általában szeretne szólni a kisemberekről és a döntéshozókról, függetlenül azok politikai színezetétől.

A megbeszélés végén a tanár említse meg, hogy a Rézakó egyesület valóban sikeresen működik, és ezért sokan remélnek tőle segítséget.

5. Szerepválasztás: a játékos az egyesület tagja lesznek.

Hívjuk fel a figyelmet, hogy a tagság nem segítségre szorulókból, hanem segítségnyújtókból áll!

Esetleg készíthetünk kítűzőket is, amelyeken feltüntethetjük az ábrázolt személy nevét, korát, foglalkozását.

Fontos kitalálni azt is, mi hozhatta az illetőt az egyesületbe. Ennek a motivációnak azonban nem most kell elhangzania; a 7. pontban mondják majd el a tévés újságíró kérésére.

6. Térkijelölés

Az egyesületi összejöveteleket az egyik tag tágas nappalijában szokták megtartani. Ezt rendezzük be székekkel, és jelezzük a fontosabb tárgyak, irányok – például a bejárat – helyét.

7. Állóképből indított egész csoportos improvizáció (gyűlés) beépített szereplővel és tanári szerepbe lépéssel

Tanári szerep: a városi tévé főszerkesztője.

Készítsünk állóképet egy ilyen egyesületi taggyűlésről!

Ne feledjük: a résztvevők mindegyikének szívügye ez a tevékenység! Az együttlét azonban mégis inkább baráti, mint hivatalos.

A házigazdát játszó szereplővel előre megbeszéljük, hogy az improvizáció elején mondja el a következőket: Hamarosan érkezik a városi tévé főszerkesztője, aki foglalkozik a gondolattal, hogy kisfilmet forgasson az egyesületről. Most még nem lesz jelen kamera; csak előzetes informálódásról, ismerkedésről van szó.

Kopogtatnak, a házigazda bevezeti a vendéget.

A tévés bemutatkozik. Elmondja, hogy bár a városban sokan tudnak az egyesületről, neki végül is az országos lapban megjelent cikk keltette fel az érdeklődését, és mindannyiuk javára szeretné fordítani az ennek nyomán támadt figyelmet. Filmet készítené róluk, és titkon reméli, hogy azt esetleg eladhatja majd a közszolgálati tévének vagy valamelyik nagy kereskedelmi csatornának is.

Arra kéri a jelenlévőket, sorban mutatkozzanak be, és azt is mondják el, mi hozta őket az egyesületbe. (Közben természetesen jegyzetel; az érdekesebbnek, fontosabbnak tűnő mondatok jelentőségét azzal is kiemeli, hogy írás közben hangosan elismétli őket.)

A bemutató kör után a tévés elmondja, hogy sokfelé érdeklődött már, és ez megerősítette abban, hogy az egyesület tagjai méltán lehetnek büszkéek a tevékenységünkre. Tisztában van vele, hogy eddig ugyan nem túl sokaknak, de meglepő eredményességgel tudtak segíteni.

Arról is tud, hogy már több száz segítségkérő levelet kaptak, és egyre nehezebb szívvel válaszolják rájuk, hogy sajnos nincs elég kapacitásuk.

Arról is értesült, hogy a múltkori gyűlésükön megállapodtak: átgondolják, hogyan terjeszthetnék ki a hatókörüket; hogyan tudnának még többeknek segíteni.

Ő ehhez azzal szeretne hozzájárulni, hogy több példányban magával hozza a város legfrissebb pályázati kiírását, amelyet ma tettek közzé az interneten.²⁰

Civil keret pályázat – II. félév

Megjelent a városi önkormányzat civil keretre vonatkozó pályázati felhívása.

A II. félévi kategóriák: működési támogatás, programtámogatás, pályázati önrész támogatása, nemzetközi kapcsolatok támogatása, testvérvárosi kapcsolatok. Az elbírálás során előnyt jelentenek a tágabb közösség számára felajánlható közcélú, közhasznú tevékenységek.

A második félévben felosztható pályázati keretösszeg: 5.260.000 Ft, az egy pályázó által megpályázható összeg maximuma 500 ezer Ft.

A pályázati kiírás és űrlap letölthető *itt alább a honlapon* vagy a www.nonprofit.gyuru.hu oldal *Pályázatok* rovatából, valamint beszerezhető a Polgármesteri Hivatal Ügyfélszolgálatán (Óváros tér 9.). Pályázati tanácsadás október 4-én, csütörtökön és október 10-én, szerdán a Polgármesteri Hivatal képviselői szobájában („A” épület III. em.)

15.00 és 17.00 óra között. További felvilágosítás Ferenczy Krisztinától, a Polgármesteri Hivatal ifjúsági és civil referensétől kérhető az 549-106-os telefonszámon és a kferenczy@gov.gyuru.hu e-mail címen.

A pályázatok benyújtásának határideje: október 12.

A Közgyűlés november 30-ig dönt a támogatásokról.

Tisztelt Pályázók! Az elmúlt évek tapasztalatai alapján felhívjuk figyelmüket arra a tényre, hogy alkoholt csak abban az esetben számolhatnak el, amennyiben ezt a pályázati űrlapon „alkohol” címen vagy konkrét megnevezéssel feltüntették. „Élelmiszer” vagy „ital” jogcímen alkohol magasabbrendű jogszabályok értelmében nem számolható el, mert élvezeti cikknek minősül!

[A részletes pályázati kiírás letölthető itt >>](#)

[Pályázati űrlap letölthető itt >>](#)

A kiírás elolvasása és megbeszélése után az egyesület tagjai döntenek, hogy pályáznak-e (tegyünk róla, hogy igen!), illetve, hogy mekkora összegre nyújtanak be pályázatot.

A főszerkesztő vállalása: dec. 1-én, még a közzététel előtt elhozza a pályázati eredményt.

²⁰ A pályázati kiírást egy megyeszékhely honlapjáról másoltam ki. A nevek, telefonszámok és internetes címek kivételével semmit sem változtattam rajta. Z.A.

8. Állóképből indított egész csoportos improvizáció (gyűlés) a tanár szerepbe lépésével

A december 1-i taggyűlés. Az előző ponthoz hasonlóan érkezik a tévé főszerkesztője. Zavarban van, de ígéretéhez híven kiosztja a pályázati döntést tartalmazó lista utolsó oldalát.

s orsz.	Pályázó	Pályázati cél	Ösz- szeg (ezer Ft)
4 1	Kossuth Iskola alsós természetjáró kör	nagyvágási túra	6 0
4 2	A mongol-magyar baráti társaság helyi szervezete	működési költség	1 20
4 3	Alsóvárosi Borbarátok Köre	tokaji kirándulás	9 0
4 4	„Előre” Horgászegylet	haltelepítés	1 00
4 5	a Városi Televízió alkotó közössége	szakmai innováció	5 00
4 6	„Rézakó” egyesület	segítettek körének bővítése	1 0
4 7	„Ördögárok” nyugdíjas klub	korona megtekintése	8 0
4 8	„Szkárosi” Fitness Egyesület	városi egészségnap	2 00

Az improvizáció a tagok reakcióival, illetve a hogyan tovább mérlegelésével folytatódik.

A korábbiakkal ellentétben a főszerkesztő most ne vállaljon aktív szerepet! A véleménynyilvánítás elől azzal térhet ki, hogy ő, illetve a munkahelye – mint nyertes – érintett az ügyben. Végül ajánlja fel: lehetőséget teremt rá, hogy a városi tévé egyik legnézettebb műsorában, a Közéleti ütközőben feltehessék kérdéseiket az illetékesnek.

9. Fórum-színház: a városi tévé *Közéleti ütköző* című műsora.

Résztevők: az egyesület képviselője, a műsorvezető illetve az illetékes polgármester-helyettes.

A műsorvezető nem a tévé korábban megismert főszerkesztője lesz; kérjünk erre önként vállalkozót a játékosok közül. Ha nem akadna, akkor inkább teljesen hagyjuk el ezt a moderátori szerepet! A tanárnak ugyanis most a polgármester-helyettest kell játszania. Csak ezzel biztosítható, hogy a beszélgetés ne tereldődjön aktuálpolitikai síkra.

A főmufti megnyilvánulásai legyenek udvariasak, de erőteljesek, tartalmában viszont roppant cinikusak! Hárítson el minden felelősséget! Hivatkozzon szakértői véleményekre, a döntést hozó kuratórium szakmai hozzáértésére és politikai kiegyensúlyozottságára. Ha sarokba szorítják, szinte refrénként ismételd: Semmi törvénybe ütköző nem történt!

Ha a műsorvezető élni akar ezzel a lehetőséggel, az adás során „kapcsolhat” betelefonálókat, illetve időnként beolvashat SMS-eket – akár a következő listából is:

- Micsoda hülye porhintés! Régen a nádpálca is megtette! Imibá
- Miért kéne a mi pénzünkől adni ilyesmire? A pedagógusok nem ezért kapják a fizetésüket meg a sok szabadságot? Hunya
- Végre valakik nem a saját zsebükre hajtanak! Persze, hogy ez nem teccik a városatyáknak, az ő agyuk nem így műxik. Joci
- Mondják be, vagy írják ki, hol lehet felvenni a kapcsolatot a rézakósokkal! Norbi
- Előljáró urak! Félték a valódi civil szerveződésektől, mi? Citizen
- Minden szociális vívmányt fölszámoltatok, most töröggyetek a saját kölkeitekkel! Sári

A konvenció szabályai szerint a tanulók előre felkészíthetik az egyesület képviselőjét illetve a műsorvezetőt, de akár menet közben is megállíthatják a játékot, ha újabb ötleteket, instrukciókat szeretnének adni. Annak sincs akadálya, hogy valaki felváltsa az addigi szereplőt, és saját maga próbáljon boldogulni a szituációban.

10. Stílusváltás

A hiábavaló tévés szembesítés, a nyilvánvaló igazságtalanság esetleg erős indulatokat kelthet. A stílusváltás a feszültség oldását, a távolítást szolgálja.

Gyűjtsünk ötleteket közösen, hogy a Közéleti ütköző iménti szereplői közül kinek mi (vagy milyen) lenne a tánca, ha ugyanezt táncjátékban adná elő.

És ha ki-k dalban fogalmazná meg a mondandóját, milyen ismert énekek, nóták hangozhatnának el?

11. Szerepen kívüli megbeszélés – a formák keresése

Hogyan tovább? Vajon mit tehetnek ezek után az egyesület tagjai?

A felmerülő ötleteket írjuk össze! Ha elfogytak a felvetések, nézzük meg, vannak-e köztük hasonlóak; lehet-e őket csoportosítani.

Ha úgy tűnik, hogy valamelyik javaslat jobban megmozgatta a tanulók (vagy akár a tanár) fantáziáját, akkor érdemes hozzá megkeresni azt a drámai formát, amelynek segítségével kipróbálhatjuk, hova lehet eljutni az adott ötlet segítségével. Választhatjuk például a jelenetkészítést, az írásos formát (napló, levél, sajtó műfajok), de akár újra alkalmazhatjuk a fórum-színház konvencióját is.

Hídon

dramatikus foglalkozás 13-14 éves gyerekeknek – Krúdy Gyula novellája alapján

Tegyi Tibor

Tanulási terület: a felelősség

Téma: Krúdy Gyula A hídon című novellájának egy részlete (In: Zsolnai Józsefné–Zsolnai Anikó: Irodalom az általános iskola 7. osztálya számára, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest)

Kontextus: Szindbád a kisvárosban

Szándékoltan a dramatikus foglalkozás megjelölést használom, mert ez az óra nem „D” típusú drámaóra, hanem dramatikus gyakorlatokból szerkesztett magyar irodalom óra. Hiányzik belőle az egyéges, elmélyített szerep és a választási dilemma.

A gyerekek ezt a novellát nem ismerik, de másik Szindbád-novellát már olvastak (Ifjú évek), és Krúdy Gyulával már foglalkoztunk.

A foglalkozás két tanórát (lehetőleg dupla órát) igényel.

1. Tanári narráció

Történetünk színhelye egy város, ahol főhősünk, Szindbád is élt egy ideig. A városról a következő leírás maradt fenn:

„A városka (amelyben egykor Szindbád katonáskodott) mintha mit sem változott volna. Némelyik vidéki város, a hegyek között, völgyekben, mintha századokig aludna, ha egyszer elalszik. (...) Valami olyan időt mutattak az órák, amilyen talán soha nincs. A kapuk, amelyek többnyire a falba vésettek, az ajtók, amelyek halkán és csendesen nyílnak sötétes folyosókra: bezárva. A sárkányfejű esőcsatornák felmondták a szolgálatot, az esővíz másfelé csurog alá az ereszekről, és a kis boltok előtt ugyanazon fakó ostoronyeleket rázogattja a szél. Egy téren valahol egy boltajtó nyikorgott, és egy kis csengő csilingelt, és Szindbád-nak úgy tűnt, hogy huszonöt évvel ezelőtt ugyanígy sírdogált az ajtó, csengetett a kis csengő gyertyáért, kőolajért járó cselédlányok keze alatt. (...)

Szindbád így bandukolt végig a városon, és egy utcasarkon hirtelen megállott, mert a közelben megszólalt egy öreg, pohos tornyocska harangja, és mély hangon beleszólt a délutáni csöndbe. És mindjárt ezután valahol, valamerre katonák trombitáltak, és Szindbád sétatálcáját, mint egy kardot, hóna alá kapta, és bokázó, friss lépésekkel indult meg most már az A. Marchalli-féle cukrászbolt felé, mint egykor hajdanában...”